

ONDERZOEKSRAPPORT

NIEUWE ECONOMIE INDEX

28 januari 2021

Door: SEO Economisch Onderzoek

In opdracht van: MVO Nederland

Auteurs: Nard Koeman, Carl Koopmans en Rob Winkelmolen

INHOUD

1	INLEIDING	1
2	DE NIEUWE ECONOMIE INDEX.....	3
2.1	De thema's en indicatoren van de NEx	3
2.2	De afstand tot de nieuwe economie	16
3	DE IMPACT VAN CORONA OP DE NEX	20
3.1	De impact van corona op de verschillende thema's.....	20
3.2	Wat is de impact van corona op de NEx?.....	27
4	CONCLUSIE.....	29
	LITERATUUR.....	31
	BIJLAGE A UITLEG WEGING INDICATOREN	33
	BIJLAGE B RESULTATEN WEBSCRAPING	35

I INLEIDING

In de Nieuwe Economie Index (NEx) van MVO Nederland wordt de afstand tot de nieuwe economie gemeten aan de hand van zeven thema's. De thema's laten zien in hoeverre het Nederlandse bedrijfsleven circulair, klimaatpositief en inclusief onderneemt, met eerlijke en transparante ketens. De monitor viel dit jaar (2020) samen met de uitbraak van het coronavirus.

ONDERZOEKSVRAGEN

Hoe groot is de afstand tot de nieuwe economie? En wat betekent de coronacrisis voor de NEx? Om deze twee vragen te beantwoorden heeft MVO Nederland aan SEO Economisch Onderzoek gevraagd om een tweede meting van de NEx uit te voeren. Het doel van de NEx is om in kaart te brengen hoeveel procent van de economie als 'nieuw' te classificeren valt. Onder een nieuwe economie verstaat MVO Nederland een gezonde economie die klimaatneutraal, circulair en inclusief is, met eerlijke en transparante handelsketens.

ONDERZOEKSAANPAK EN LEESWIJZER

De NEx geeft weer welk percentage van het Nederlandse bedrijfsleven als 'nieuw' te classificeren valt. Om dit te onderzoeken is er voor zeven thema's naar de meest recente waarde van relevante indicatoren gezocht (zie Figuur 1.1). De thema's zijn gebaseerd op de Nieuwe Businessagenda van MVO Nederland. De indicatoren zijn door SEO en MVO Nederland gezamenlijk geselecteerd. Daarbij zijn er twee spelregels. Allereerst worden alleen indicatoren gebruikt die het gedrag van bedrijven (en dus niet van overheid of consumenten) weerspiegelen, en ten tweede worden alleen indicatoren gebruikt die niet op éénmalig en uniek onderzoek zijn gebaseerd (zoals bijvoorbeeld een jaarlijkse monitor). Hoofdstuk 2 bevat de resultaten van de tweede meting van de NEx.¹

Figuur 1.1 De NEx onderscheidt zeven thema's



Bron: SEO Economisch Onderzoek o.b.v. de Nieuwe Businessagenda van MVO Nederland

Daarnaast is dit jaar de rapportage uitgebreid met een hoofdstuk over de gevolgen van de coronacrisis op het maatschappelijk verantwoord ondernemen van bedrijven in Nederland. Hoofdstuk 3 bevat de bevindingen van deze corona-analyse. Hoofdstuk 4 concludeert.

¹ Klik hier voor de eerste editie van de NEx: <https://www.seo.nl/publicaties/nieuwe-economie-index-nex/>

DANKWOORD

Dit onderzoek is uitgevoerd met bijdragen van: Otto Raspe, Sjoerd Hardeman, Daniel Poolen en Jesse Groenewegen van de Rabobank en Lucas Geusebroek van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). MVO Nederland en SEO Economisch Onderzoek danken hen voor hun waardevolle bijdragen.

2 DE NIEUWE ECONOMIE INDEX

Dit hoofdstuk bevat de meest recente waarde van de indicatoren die gehanteerd zijn in de Nieuwe Economie Index (NEx). De analyse laat zien dat tussen de 13,6 en 14,5 procent van de Nederlandse economie nieuw is. Dit is een stijging van 2,0 procentpunt ten opzichte van de vorige meting van de NEx.

Het doel van dit hoofdstuk is om de waarde van de NEx voor 2021 stapsgewijs te berekenen. In Paragraaf 2.1 zijn per thema de gemonitorde indicatoren systematisch nagelopen en van de meest recente waarde voorzien. Paragraaf 2.2 weegt de indicatoren (zie ook Bijlage A) en geeft per thema aan in welke mate de nieuwe economie is bereikt. Deze paragraaf sluit af met de (ontwikkeling van de) NEx, het cijfer dat de afstand tot de nieuwe economie samenvat.

2.1 DE THEMA'S EN INDICATOREN VAN DE NEX

NIEUWE RIJKDOM

Het thema 'Nieuwe rijkdom' schetst een ideale situatie waarin alle bedrijven, naast een gezonde financiële groei, ook voldoende aandacht aan maatschappelijke issues besteden. Het succes van een onderneming wordt dan niet alleen gedefinieerd door financiële indicatoren, maar ook door resultaten op het gebied van natuur, volksgezondheid of bijvoorbeeld eenzaamheid. Daarbij is het van belang dat het bereiken van een positieve maatschappelijke impact minimaal op gelijke voet staat met de financiële doelen van de onderneming.

Maar in hoeverre besteedt het Nederlandse bedrijfsleven aandacht aan zijn maatschappelijke impact? Om deze vraag te beantwoorden is er in dit onderzoek gekeken naar een tweetal indicatoren. De eerste indicator kijkt naar het aantal organisaties dat bij de interne prestatiebeoordeling rekening houdt met het milieu. De tweede indicator bevat het aantal verzekeraars en pensioenfondsen dat een verantwoord beleggingsbeleid (e.g. meetbare en tijdgebonden doelstellingen met betrekking tot duurzaamheid) heeft. Beide indicatoren zijn hieronder besproken. In de vorige meting van de NEx werd er, als derde indicator, ook gekeken naar het aantal sectoren dat een IMVO-convenant heeft afgesloten. Dit jaar is deze indicator op verzoek van MVO Nederland verplaatst naar het thema 'Transparante ketens'. Ten slotte was er bij de vorige meting een indicator die keek naar het marktaandeel duurzaam sparen en beleggen door particuliere beleggers. Dit jaar is besloten om deze indicator niet mee te wegen omdat deze niet het gedrag van het bedrijfsleven weerspiegelt.

INDICATOR 1: MILIEUGERELATEERDE KPI'S

De eerste indicator van het onderzoek kijkt naar het aantal organisaties dat bij de interne prestatiebeoordeling rekening houdt met milieugerelateerde Kern Prestatie Indicatoren (KPI's). Het meest recente onderzoek dat hier uitspraak over doet is afkomstig van de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA) uit 2018. Het onderzoek laat zien dat circa acht procent van de onderzochte steekproef bij de interne prestatiebeoordeling oog heeft voor het milieu. Er zijn voor deze meting van de NEx geen recentere cijfers dan de cijfers uit 2018 gevonden. De NBA heeft per mail bevestigd dat de cijfers uit 2018 de meest recente cijfers zijn. Het percentage voor deze indicator blijft zodoende ongewijzigd (zie Tabel 2.1).

Tabel 2.1 Acht procent van de bedrijven gebruikt milieugerelateerde KPI's bij de beoordeling

INDICATOR	EENHEID	2018	IDEAAL- BEELD	BEHAALD (%)	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
1) Aantal organisaties dat milieugerelateerde KPI's gebruikt bij de interne prestatiebeoordeling	Aantal	14	187	8,0%	+ 0%

Bron: Rijksuniversiteit Groningen en de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (2018)

INDICATOREN 2 EN 3: VERANTWOORD BELEGGINGSBELEID

De tweede set van indicatoren van het onderzoek kijkt naar het aantal verzekeraars en pensioenfondsen dat een verantwoord beleggingsbeleid heeft. Hiervoor is gebruikgemaakt van een tweetal onderzoeken van de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO). Hieronder zijn de bevindingen met betrekking tot de drie indicatoren verder uitgewerkt:

- **Aantal pensioenfondsen met een score van 4 of hoger in de VBDO benchmark.** De VBDO onderzoekt in samenwerking met vakbond FNV jaarlijks de prestaties van het verantwoord beleggingsbeleid van de vijftig grootste Nederlandse pensioenfondsen. Uit de meest recente meting blijkt dat slechts 2 van de 50 pensioenfondsen een 4 of hoger scoren in de benchmark. Dit is een daling ten opzichte van de vorige meting uit 2019 toen nog 7 fondsen een 4 of hoger scoorden. Box 2.1 geeft middels een citaat van de algemeen directeur van de VBDO een verklaring van de daling weer. Uit dit citaat blijkt dat de VBDO de lat hoger heeft gelegd, waardoor er relatief lagere cijfers zijn uitgedeeld. Deze verklaring impliceert dat de waarde van deze indicator dit jaar niet vergelijkbaar is met de waarde van vorig jaar.

Box 2.1 In 2020 heeft een herijking van het instrument van de VBDO plaatsgevonden

Angélique Laskewitz: (algemeen directeur van de VBDO): 'Benchmarks zijn een effectief instrument voor het stimuleren van duurzaamheidsverbeteringen, doordat je de concurrentiekracht van de markt benut. Ze creëren een race naar de top door het bieden van vergelijkend inzicht en het identificeren van koplopers, waardoor sectorbreed leren en het delen van goede praktijken worden gestimuleerd. Gelukkig zien we een stijgende lijn in de prestatie van de pensioenfondsen en komt die top steeds dichterbij. Mede daarom consulteren we de sector en maken we waar nodig wijzigingen in de vraagstellingen en beoordelingen. Iedere twee of drie jaar maken we op verzoek van de sector een flinke aanpassing waarmee de lat hooghouden. Ook dit jaar was dat weer het geval. Dat zie je dan dus ook terug in de score'.

Bron: Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (2020)

- **Aantal verzekeraars met een score van 4 of hoger in de VBDO benchmark.** In 2019 scoorden 2 van de 29 onderzochte verzekeraars een 4 of hoger (uit 5) in de benchmark. Er is geen recenter onderzoek gepubliceerd. De VBDO geeft per mail aan volgend jaar nieuwe cijfers uit te brengen voor deze indicator (zie Tabel 2.2).

Tabel 2.2 Het aantal pensioenfondsen met een score van 4 of hoger is gedaald

INDICATOR	EEN-HEID	RECEN-TE WAARDE	IDE-AAL-BEELD	BEHAALD (%)	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
2) Aantal pensioenfondsen met een score van 4 of hoger in de VBDO benchmark	Aantal	2	50	4,0%	- 10,0%
3) Aantal verzekeraars met een score van 4 of hoger in de VBDO benchmark	Aantal	2	29	6,9%	+ 0%

Noot: De indicator is 100 procent indien ieder van de 50 onderzochte bedrijven een 4 of hoger scoort.

Bron: Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (respectievelijk uit 2016, 2020 en 2019)

ECHTE PRIJZEN

Het tweede thema dat MVO Nederland in de Nieuwe Businessagenda agendeert is 'Echte prijzen'.

Het thema schetst een ideale situatie waarin alle bedrijven alle externe effecten meenemen in hun prijs en investeringsbeslissingen. Als het uitstoten van CO₂ geld kost, bijvoorbeeld door overheidsheffingen, dan zullen bedrijven eerder geneigd zijn om klimaatvriendelijk te werken, en zullen zij de kosten doorbereken aan de consument. Dat betekent dat CO₂-intensieve producten duurder worden. Dezelfde redenering gaat op voor andere externaliteiten, zoals bijvoorbeeld bodemdegradatie.

Maar in hoeverre houdt het Nederlandse bedrijfsleven rekening met externe effecten in het vaststellen van de (consumenten)prijzen en investeringsbeslissingen, en wat betalen de Nederlandse bedrijven aan op externe effecten gerichte belastingen en heffingen? Om deze vragen te beantwoorden zijn er twee indicatoren geselecteerd. De eerste indicator vergelijkt de opbrengsten van de belastingen en heffingen op milieubelastend gedrag met een raming van de totale milieuschade. De tweede indicator bevat een kwalitatieve inschatting in hoeverre bedrijven zelf actie ondernemen. Beide indicatoren zijn hieronder uitgewerkt.

INDICATOR I: MILIEUBELASTINGEN EN -HEFFINGEN

De eerste indicator van dit thema deelt de opbrengsten uit belastingen en heffingen op milieubelastend gedrag in Nederland door de in geld uitgedrukte totale milieuschade. Indien de opbrengsten van de belastingen en heffingen gelijk zijn aan de totale milieuschade is de waarde van de indicator honderd procent. In het scenario waar er geen milieubelastingen of -heffingen zijn is de indicator nul procent.

De nationale rekeningen van het Centraal Bureau voor de Statistiek laten zien dat er in Nederland in het jaar 2019 ruim € 17,5 miljard aan milieubelastingen en -heffingen is betaald. Deze waarde betreft de som van een aantal milieubelastingen en -heffingen waaronder o.a. energiebelasting, waterverontreinigingsheffing en accijnzen op benzine. De noemer van de indicator, de totale milieuschade, is in 2015 berekend door het

PBL en betreft € 44 miljard. Dit is de meest recente gepubliceerde waarde. De deling van deze twee waarden laat zien dat ongeveer een derde van de milieuschade in Nederland wordt gedekt door milieubelastingen en -heffingen. Hierbij geldt uiteraard wel de aanname dat de totale milieuschade sinds 2015 niet is gestegen of gedaald. Gegeven die aanname is de indicator 39,3 procent. Indien deze aanname niet opgaat is de indicator 31,9 procent. Dit is berekend door de opbrengsten voor het jaar 2015 te delen door de totale milieuschade in 2015.

Tabel 2.3 Een derde van de milieuschade in Nederland wordt gedekt door milieubelastingen

INDICATOR	EENHEID	2019	IDEAAL-BEELD	BEHAALD (%)	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
Opbrengst belastingen en heffingen op milieubelastend gedrag plus opbrengst emissierechtenveiling	mld. €	17,5	44	31,9 - 39,3%	Tussen de 0 en 7,4%

Bron: SEO Economisch Onderzoek o.b.v. de nationale rekeningen van het CBS (2018) en het PBL (2018)

INDICATOR 2: AANDEEL BEDRIJVEN

Zo'n nul tot vijf procent van de bedrijven berekent haar 'echte prijs' en houdt hier rekening mee in hun prijzen en investeringsbeslissingen. Deze bandbreedte is gebaseerd op drie bronnen:

- Ten eerste blijkt uit een onderzoek uit 2019 van de Schone Kleren Campagne (SKC) dat geen enkele van de twintig onderzochte bedrijven kan aantonen dat zij een leefbaar loon uitbetalen;
- Ten tweede zijn in de vorige meting van dit onderzoek gesprekken gevoerd met experts van TruePrice en MVO Nederland. Zij gaven aan dat er een bovengrens van vijf procent is;
- Ten derde is online deskresearch gedaan; er is geen informatie beschikbaar die iets zegt over het aantal bedrijven dat hun milieu-impact monetariseert en/of hier rekening mee houdt. Er zijn wel anekdotische voorbeelden, pilots en innovatietrajecten die toewerken naar een 'echte prijs', maar op het niveau van hele sectoren of productgroepen komt dit niet voor. Dit kan worden gezien als een indicatie dat 'echte' prijzen in de praktijk niet of nauwelijks toegepast worden.

Tabel 2.4 Tussen de nul en vijf procent van de bedrijven houdt rekening met de 'echte prijs'

INDICATOR	EENHEID	2020	IDEAAL-BEELD	BEHAALD (%)	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
1) % van de bedrijven dat rekening houdt met de echte prijs; lage scenario	%	0	100	0,0%	+ 0%
2) % van de bedrijven dat rekening houdt met de echte prijs; hoge scenario	%	5	100	5,0%	+ 0%

Bron: SEO Economisch Onderzoek o.b.v. SKC (2019), TruePrice en MVO Nederland (2019)

TRANSPARANTE KETENS

In de Nieuwe Businessagenda van MVO Nederland is het derde thema ‘Transparante ketens’ als volgt beschreven: “Keurmerken en audits hebben ons veel gebracht, maar we zijn nog steeds niet waar we willen zijn: eerlijke ketens, zonder misstanden in fabrieken en op plantages. Om dat te bereiken is een aanpak nodig die de arbeidsomstandigheden in de keten op de voet volgt.”.²

Om te onderzoeken in hoeverre het Nederlands bedrijfsleven transparant is over zijn ketens, is gekeken naar *i)* het aantal sectoren dat is aangesloten bij een IMVO-convenant (voorheen viel deze indicator onder het thema ‘Nieuwe rijkdom’), *ii)* in hoeverre het bedrijfsleven transparant is over activiteiten en beleid op maatschappelijk vlak, en *iii)* in hoeverre het bedrijfsleven aan consumenten, zakelijke klanten en andere stakeholders laat weten dat zij werken aan een transparante keten. Deze drie indicatoren zijn hieronder uitgewerkt.

INDICATOR I: IMVO-CONVENANTEN

De eerste indicator van dit thema kijkt naar het aantal sectoren dat zich gebonden heeft aan een Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen Convenant (IMVO-convenant). Zo’n convenant is een afspraak tussen bedrijven, overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties om misstanden zoals uitbuiting, dierenleed of milieuschade te voorkomen. De volgende sectoren hebben zich in 2020 verbonden aan zo’n convenant: kleding en textiel, de bancaire sector, goud, natuursteen, voedingsmiddelen, de verzekeringssector, de pensioenfondsen, de metaalsector, de sierteeltsector en het duurzaam bosbeheer. Daarnaast is er in 2020 gestart met de ontwikkeling van een convenant windenergie en een convenant land- en tuinbouw. Hierdoor is de verwachting dat het percentage in de toekomst verder zal stijgen.

De sectoren die zich op dit moment hebben verbonden aan zo’n convenant hebben een gezamenlijke omzet van € 210 miljard (2019). In de ideale situatie heeft elke Nederlandse sector zich gebonden aan een convenant. De totale omzet van alle Nederlandse sectoren (inclusief de overheid) is € 1.559 miljard (Nationale Rekeningen CBS, 2019). Dat betekent dat in 2020 bijna 14 procent van de Nederlandse economie gebonden is aan een IMVO-convenant (zie Tabel 2.5).

Tabel 2.5 14 procent van de totale omzet van de sectoren valt onder een IMVO-convenant

INDICATOR	EENHEID	RECENTE WAARDE	IDEAAL- BEELD	BEHAALD (%)	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE ME- TING (%)
Aandeel sectoren dat onder een convenant valt in de totale economie (gemeten in aandeel totale omzet).	%	13,5%	100%	13,5%	+ 0,8%

Bron: IMVO-convenant, Nationale Rekening 2019 CBS (pag. 48) en CBS Statline SBI 2008³

² Zie ook: <https://www.mvonederland.nl/de-nieuwe-business-agenda/>

³ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/81156ned/table?dl=D4CA>

Ten opzichte van de vorige meting van de NEx, is dit percentage met 0,8 procent gestegen. Deze stijging is voornamelijk toe te schrijven aan het convenant duurzaam bosbeheer dat op 22 maart 2017 is afgesloten. Tijdens de vorige meting van de NEx in 2019 was dit convenant nog niet vermeld op de website waar alle IMVO-convenanten genoemd zijn.

INDICATOR 2: TRANSPARANTIEBENCHMARK

De tweede indicator van dit thema kijkt naar in hoeverre het bedrijfsleven transparant is over zijn activiteiten en beleid op maatschappelijk vlak. Om dit te onderzoeken is gebruikgemaakt van de transparantiebenchmark, die elk oneven jaar in opdracht van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat wordt uitgevoerd. Dit betekent dat de meest recente waarde voor deze indicator uit 2019 komt, en dat de waarde voor deze indicator ten opzichte van vorig jaar niet gewijzigd is.

Maar hoe transparant zijn Nederlandse bedrijven dan over hun MVO-prestaties? In een ideale wereld zouden alle ondernemingen volledig transparant zijn, en zou de indicator zodoende honderd procent moeten zijn. De Transparantiebenchmark uit 2019 laat zien dat van het Nederlandse grootbedrijf gemiddeld genomen 29 procent de maximaal haalbare score heeft gehaald.⁴

Tabel 2.6 Het grootbedrijf heeft gemiddeld genomen 29% van de totaal te behalen score behaald

INDICATOR	EENHEID	2019	IDEAAL-BEELD	BEHAALD (%)	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
% behaalde score van maximaal haalbare in de Transparantiebenchmark	%	29%	100	29,0%	+ 0%

Bron: De Transparantiebenchmark (2019) i.o.v. het ministerie van Economische Zaken en Klimaat

INDICATOR 3: WEBSCRAPING

Ten slotte is onderzocht in hoeverre het Nederlands bedrijfsleven zelf rapporteert over dit thema. Om dit te onderzoeken zijn de websites van 774 aselect gekozen bedrijven automatisch onderzocht (zie ook Bijlage B voor meer informatie over dit proces). Daarbij zijn de volgende stappen gezet: allereerst is gecontroleerd of de URL verwijst naar een werkende website. Vervolgens is alle tekst van de websites op gestructureerde wijze verzameld in een database. Ten slotte is er gekeken of er op de website één of meer termen worden genoemd die geassocieerd worden met ketentransparantie. Als dit het geval is, is dit een indicatie dat het bedrijf bezig is met ketentransparantie. Tabel B.1 uit bijlage B bevat een lijst van deze termen. De lijst is in 2019 opgesteld door MVO Nederland.

Op 14 van de 774 websites worden één of meerdere termen uit de lijst genoemd. Dit is 1,8 procent van het totaal aantal geobserveerde bedrijven. Dit is een aanzienlijke verbetering ten opzichte van de 0,5 procent in de vorige meting van de NEx. Omdat dit een relatief forse stijging betreft is er onderzocht of er ten opzichte van de vorige meting

⁴ Zie: <https://www.transparantiebenchmark.nl/over-de-transparantiebenchmark> voor meer informatie over de Transparantiebenchmark van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat

anders is gemeten. Er is geen andere reden voor deze stijging gevonden dan dat het Nederlands bedrijfsleven beter is gaan rapporteren over de transparantie van de keten. Bijlage B bevat een uitgebreider overzicht van deze analyse. Zo is in Tabel B3 te zien op welke websites welke termen zijn gevonden.

Tabel 2.7 Op 14 van de 774 websites zijn termen gevonden uit de lijst met termen over transparante ketens

INDICATOR	EEN-HEID	2020	IDEAAL-BEELD	BEHAALD (%)	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
Benadering van het aantal bedrijven dat, op basis van tekst op hun website, bezig is met transparante ketens	Aantal	14	774	1,8%	+ 1,3%

Noot: Van de 774 onderzochte bedrijven zijn er 400 ook vorig jaar onderzocht. Om te controleren of het effect niet alleen komt door een grotere steekproef, is ook het script van dit jaar gedraaid op de gedownloade websites van vorig jaar, en nogmaals zonder de verruiming van 374 bedrijven. Ook hieruit blijkt dat de onderzochte steekproef beter is gaan rapporteren.

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

Ter validatie van de onderzoeksmethodiek is er net als vorig jaar ook dit jaar gekeken of de groep met koplopers van MVO Nederland hoger scoort dan het landelijk gemiddelde. Hiertoe heeft MVO Nederland een lijst met 112 websites aangeleverd. Op het moment van het meten waren vier websites offline, of werden deze vervangen. Daarnaast waren er vier websites die of niet te scrapen waren (zo kan het voorkomen dat de website alleen maar afbeeldingen bevat, en geen tekst), of bestonden ze uit minder dan honderd woorden. In totaal zijn zodoende 104 koplopers onderzocht (zie ook Bijlage B, Figuur B1). De koplopers zijn bedrijven die zichzelf hebben aangesloten bij het koplopernetwerk. Een netwerkmanager van MVO Nederland heeft vervolgens beoordeeld of het bedrijf aan de criteria op het gebied van duurzaam leiderschap en maatschappelijke toegevoegde waarde voldoet.

In tegenstelling tot de 774 aselect gekozen bedrijven in Nederland, worden op veel meer websites van de koplopers termen uit de lijst genoemd. Op websites van 37 van de 104 koplopers, ofwel 35,6 procent, worden één of meer van de termen uit de lijst genoemd. Tabel B2 in Bijlage B laat zien op welke websites welke termen zijn gevonden.

INCLUSIEF ONDERNEMEN

Het vierde thema dat MVO Nederland in de Nieuwe Businessagenda agendeert is ‘Inclusief ondernemen’. MVO Nederland geeft aan dat het gemiddelde managementteam in Nederland behoorlijk eenzijdig is samengesteld, en geen goede afspiegeling van de Nederlandse samenleving is. Maar precies hoe divers is de top van het Nederlandse bedrijfsleven? Om deze vraag te beantwoorden is er in dit onderzoek gekeken naar een tweetal indicatoren. De eerste indicator kijkt naar het aandeel werknemers met een niet-westerse migratieachtergrond op een leidinggevende positie. De tweede indicator bekijkt het aandeel vrouwen dat in de top bij het grootbedrijf zit. Beide indicatoren worden hieronder besproken.

INDICATOR 1: ETNICITEIT VAN LEIDINGGEVENDEN

De Sociaal Economische Raad stelt in het rapport 'diversiteit in de top' dat het aandeel leidinggevenden met een niet-westerse migratieachtergrond in het Nederlands bedrijfsleven in 2018 gemiddeld 3,6 procent was. Zij baseren deze uitspraak op cijfers afkomstig uit het Arbeidsvraagpaneel van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Uit hetzelfde paneel blijkt dat het personeelsbestand van het gemiddelde Nederlandse bedrijf voor 12,6 procent uit mensen met een niet-westerse migratieachtergrond bestond. Dit vormt het ideaalbeeld (zie ook Tabel 2.8). Als het gemiddelde managementteam een goede afspiegeling zou zijn van de Nederlandse samenleving had ook 12,6 procent van de leidinggevenden een niet-westerse migratieachtergrond moeten hebben. Bij het vaststellen van het ideaalbeeld is alleen gekeken naar de achtergrond van leidinggevenden en niet naar andere kenmerken.

INDICATOR 2: GESLACHT VAN LEIDINGGEVENDEN

De Emancipatiemonitor 2020 van het Sociaal en Cultureel Planbureau concludeert dat in de top van de grote bedrijven en de rijksoverheid het aandeel vrouwen de afgelopen jaren is toegenomen. Deze stijging is grotendeels toe te schrijven aan een toename van het aandeel vrouwen in de top van de non-profitsector en bij de rijksoverheid. Het Nederlandse bedrijfsleven blijft daarbij achter. Zo concludeert het SCP dat er tussen 2016 en 2018 in de (sub)top van het Nederlandse bedrijfsleven geen (significante) stijging was van het aandeel topvrouwen. Wel is er procentueel een lichte stijging waarneembaar. Zo nam het aandeel vrouwen dat lid was van Raden van Commissarissen met 4 procentpunt toe (van 21,4 procent in 2016 naar 25,4 procent in 2018), en nam het aandeel vrouwen in Raden van Bestuur met 0,3 procentpunt toe (van 13,5 procent in 2016 naar 13,8 procent in 2018). De Bedrijvenmonitor Topvrouwen komt op net andere bevindingen: 25,8 procent voor het aandeel vrouwen dat lid was van Raden van Commissarissen en 12,6 procent voor het aandeel vrouwen in Raden van Bestuur. Omdat deze laatste cijfers jaarlijks geüpdatet worden is voor de laatste cijfers gekozen. In dit onderzoek is ervoor gekozen om het ideaalbeeld voor het percentage vrouwen op hogere posities op vijftig procent vast te stellen. Dit omdat er dan sprake is van een evenwichtige verdeling.

Tabel 2.8 De invulling van topposities in Nederland is niet representatief voor de Nederlandse bevolking maar komt daar wel langzaam dichterbij

INDICATOR	EENHEID	2012	2013	2018	IDEAAL-BEELD	BEHAALD (%)
1) % met een niet-westerse migratieachtergrond in een leidinggevende positie	%		1 tot 2	3,6%	12,6%	28,6%
2) % vrouwen op hogere posities in top 200 bedrijven RvC	%	16,1%	17,8%	25,8%	50%	51,6%
3) % vrouwen op hogere posities in top 200 bedrijven RvB		7,3%	7,6%	12,6%	50%	25,2%

Noot: In bovenstaande tabel is de wijziging t.o.v. de vorige meting niet weergegeven omdat de onderzoeksmethodiek is aangepast. Het weergeven van de verandering zou zodoende een verkeerd beeld schetsen.

Bron: SEO Economisch Onderzoek o.b.v. het SCP (Emancipatiemonitor 2020, en het Arbeidsvraagpaneel 2018) en de Bedrijvenmonitor Topvrouwen 2019 uitgevoerd door Bureau Pouwels

GROENE ENERGIE

Het vijfde thema dat MVO Nederland in de Nieuwe Businessagenda agendeert is 'Groene energie'. Het thema schetst een ideale situatie waarin alle Nederlandse bedrijven alleen nog maar gebruikmaken van groene energie. Het agendapunt sluit daarmee aan bij de klimaatdoelstellingen van de Nederlandse overheid, met als doel om in 2050 volledig klimaatneutraal te zijn. Maar in hoeverre maakt het Nederlandse bedrijfsleven nu al gebruik van hernieuwbare energie? Om deze vraag te beantwoorden is er één indicator geselecteerd.

INDICATOR I: AANDEEL HERNIEUWBARE ENERGIE

De enige indicator binnen het thema 'Groene energie' is 'het aandeel hernieuwbare energie dat door het Nederlandse bedrijfsleven wordt verbruikt'. In de ideale situatie is dit aandeel honderd procent, wat zou betekenen dat het energieverbruik van Nederlandse bedrijfsleven geheel duurzaam is. Het aandeel dat het Nederlandse bedrijfsleven gebruikt kan worden berekend door eerst het totale verbruik van hernieuwbare energie in Nederland te delen door het totale energieverbruik in Nederland. Deze indicator is vervolgens gecorrigeerd voor het groene en totale energieverbruik van huishoudens in 2018 en voor woningen in 2019. Reden hiervoor was omdat de Klimaatmonitor voor 2019 nog niet is geüpdatet. Het is niet mogelijk om te corrigeren voor het energieverbruik van openbaar bestuur en overheidsdiensten omdat hier geen cijfers over beschikbaar zijn. Het is niet bekend hoe de overheid ten opzichte van het Nederlandse bedrijfsleven presteert (en zodoende of het gerapporteerde cijfer een onder- of overschatting is).

Tabel 2.9 Het aandeel duurzame energie is gestegen naar 7,6 procent in 2019

INDICATOR	EENHEID	1990	2018	2019	IDEAAL-BEELD	BE-HAALD (%)	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
Aandeel hernieuwbaar energieverbruik door bedrijven in Nederland	%	0,7%	6,2%	7,6%	100	7,6%	+ 1,4%

Bron: Eigen berekening op basis van cijfers van het CBS. Statline van het CBS toont op de pagina "Energiebalans; aanbod en verbruik, sector"⁵ cijfers over het totale Nederlandse energieverbruik en het totale hernieuwbare energieverbruik. We trekken van zowel het totale energieverbruik als van het totale hernieuwbare energieverbruik in Nederland respectievelijk het totale energieverbruik door woningen en het totale hernieuwbare energieverbruik door woningen af. Voor 1990 en 2018 is gecorrigeerd met het totale energiegebruik voor huishoudens i.p.v. woningen. Voor 2019 zijn deze cijfers nog niet beschikbaar.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat het aandeel duurzame energie zich positief ontwikkelt sinds 1990. Echter, met 6,2 procent in 2018 en 7,6 procent in 2019 is Nederland nog veraf verwijderd van het ideaalbeeld. Wel wordt er veel geïnvesteerd in het aanleggen van windmolen- en zonneparken, dus een verdere stijging van het aandeel duurzame energie ligt in de lijn der verwachting. Er is geen heldere indicatie of het doel van honderd procent duurzame energie in 2050 behaald zal worden.

⁵ <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83989NED/table?dl=22429>

BIODIVERSITEIT

Het zesde thema dat MVO Nederland in de Nieuwe Businessagenda agendeert is 'Biodiversiteit'. Het thema schetst een ideaalsituatie waarin elk Nederlands bedrijf een positieve impact heeft op de wereldwijde biodiversiteit. Maar in hoeverre besteedt het Nederlands bedrijfsleven aandacht aan hun impact op de wereldwijde biodiversiteit? Om deze vraag te beantwoorden is er in dit onderzoek gekeken naar een vijftal indicatoren:

1. De uitstoot van broeikasgassen door Nederlandse bedrijven;
2. De ontwikkeling van de gemiddelde natuurkwaliteit van land en water in Nederland sinds 1995;
3. Het percentage biologische landbouw als deel van de totale landbouw in Nederland;
4. De impact van importen in Nederland op de internationale biodiversiteit;
5. Het stikstofoverschot sinds 1990 in Nederland.

De indicatoren zijn hieronder uitgewerkt.

INDICATOR 1: UITSTOOT BROEIKASGASSEN

De eerste indicator van dit thema kijkt naar de uitstoot van broeikasgassen door het Nederlandse bedrijfsleven. Om de totale uitstoot van bedrijven te berekenen is de uitstoot van huishoudens en overheidsdiensten afgetrokken van de totale uitstoot van de Nederlandse economie. Als ideaalbeeld geldt het door de rijksoverheid gestelde doel voor 2050: een reductie van 95 procent ten opzichte van de uitstoot in het jaar 1990. Dit staat gelijk aan een reductie van 186,7 megaton CO₂-equivalent. Het CBS publiceerde dat de totale uitstoot van broeikasgasequivalenten door Nederlandse bedrijven in 2018 gelijk was aan 183,8 megaton. Het CBS heeft nog geen recentere cijfers beschikbaar, enkel een raming voor 2019. De cijfers voor 2018 zijn concreet en hebben derhalve de voorkeur boven de raming voor 2019. De raming voor 2019 ligt 2,7 megaton lager dan het cijfer voor 2018.

Tabel 2.10 De uitstoot van broeikasgassen is tussen 1990 en 2018 met zeven procent afgenomen

INDICATOR	EENHEID	1990	2010	2018	IDEAALBEELD	VERSCHIL 1990-2018 ALS % VAN DE TE BEHALEN REDUCTIE	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
Uitstoot broeikasgassen door Nederlandse bedrijven	megaton	196,5	197,5	183,9	9,8	6,8% (12,6 / 186,7 * 100% = 7%)	+ 0%

Bron: Nationale rekeningen 2019 van het Centraal Bureau voor de Statistiek

INDICATOR 2: NATUURKWALITEIT

De tweede indicator van het onderzoek kijkt naar de gemiddelde natuurkwaliteit van Nederland. Om de gemiddelde natuurkwaliteit uit te drukken in een cijfer wordt een index voor de gemiddelde natuurkwaliteit van land en water van het Compendium voor de Leefomgeving (CLO) gebruikt. Het Nederlandse bedrijfsleven heeft een indirecte impact op natuurkwaliteit door de uitstoot van toxische stoffen naar bodem en water. Deze indicator kijkt naar de ontwikkeling tussen 1995 en 2016. Er zijn geen recentere cijfers dan 2016 gevonden.

Tabel 2.11 De gemiddelde natuurkwaliteit van land is sinds 1995 afgenomen

INDICATOR	EENHEID	1995	2010	2016	IDEAAL-BEELD	VERSCHIL 1995-2016 ALS % VAN DE TE BEHALEN REDUCTIE
Gemiddelde natuurkwaliteit land	Index (intact ecosysteem = 100)	43,5	37,6	37,1	100	-11% (-6,4 / 56,5 * 100% = -11%)
Gemiddelde natuurkwaliteit zoetwater	Index (intact ecosysteem = 100)	35,1	38,6	40,4	100	8% (5,3 / 64,9 * 100% = 8%)
Gemiddelde ontwikkeling natuurkwaliteit land en water	Index (intact ecosysteem = 100)					-1,6% ((-11% + 8%) / 2 = -2%)

Bron: SEO Economisch Onderzoek o.b.v. het Compendium voor de Leefomgeving (CLO)⁶

INDICATOR 3: BIOLOGISCHE LANDBOUW

De derde indicator van het thema kijkt naar de biologische landbouw als percentage van de totale Nederlandse landbouw. Biologische landbouw is gedefinieerd als het op een milieu- en diervriendelijke wijze produceren door Nederlandse bedrijven (WUR, 2019). Het percentage biologische landbouw is een gemiddelde van twee percentages: het aandeel biologisch areaal in het totale landbouwareaal en het aantal dieren in biologische landbouw als percentage van het totaal aantal dieren.

Tabel 2.12 Zo'n 3,5 procent van de Nederlandse landbouw is biologisch

INDICATOR	EENHEID	2011	2018	IDEAAL-BEELD	BEHAALD (%)	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
1) % biologisch areaal	%	2,6	3,3	100	3,3%	+0,1%
2) % biologische dieren	%	1,9	3,7	100	3,7%	+0,6%
Gemiddeld % biologische landbouw	%	2,3	3,5	100	3,5% (3,3 + 3,7) / 2 = 3,5%	+0,4%

Bron: SEO Economisch Onderzoek o.b.v. het Environmental Data Compendium

INDICATOR 4: KWETSBARE IMPORTEN

De vierde indicator van het thema kijkt naar de impact van Nederlandse import van de voedings- en genotmiddelenindustrie op de internationale biodiversiteit. De MVO Sector Risico Analyse (Hendriksen & Tholen, 2014) van KPMG en het Living Planet Report (Oerlemens et al., 2012) van het Wereld Natuur Fonds geven een overzicht van de meest kwetsbare Nederlandse importen. Omdat het lastig is om de exacte impact van import op biodiversiteit vast te stellen is in overleg met IUCN Nederland besloten om in dit onderzoek te focussen op certificaten.⁷ Op basis van de rapporten van het WNF en KPMG, in overleg met IUCN en o.b.v. de beschikbaarheid van gegevens, is besloten om te kijken naar certificering van soja, palmolie, hout, koffie, cacao en vis.

⁶ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl2052-trend-kwaliteit-natuurtypen>

⁷ IUCN is een samenwerkings- en kennisinstituut op het gebied van de bescherming van natuurlijk kapitaal.

Tabel 2.13 Gemiddeld valt 60 procent van de importwaarde van kwetsbare importen door Nederland onder een certificaat

INDICATOR	EENHEID	MEEST RECENTE WAARDE	IDEAAL-BEELD	BEHAALD (%)	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
Diervoersoja (2015)	%	48	100	48%	
Importwaarde diervoersoja (2018)	% van totale importwaarde	0,25%			
Palmolie (2018)	%	89	100	89%	
Importwaarde palmolie (2018)	% van totale importwaarde	0,30%			
Hout (2017)	%	85	100	85%	
Importwaarde hout (2018)	% van totale importwaarde	0,20%			
Koffie (2017)	%	42	100	42%	
Importwaarde koffie (2017)	% van totale importwaarde	0,27%			
Cacao (2016)	%	66	100	66%	
Importwaarde cacao (2018)	% van totale importwaarde	0,35%			
Vis (2019)	%	34	100	34%	
Importwaarde vis (2018)	% van totale importwaarde	0,17%			
Gemiddeld % gecertificeerd van kwetsbare importen	%	62	100	62,4% (Gewogen gemiddelde, gewogen met importwaarde)	+ 0,9%

Bron: SEO Economisch Onderzoek o.b.v. het Compendium voor de Leefomgeving (CLO), de Dutch Alliance Sustainable Palm Oil (DASPO), het CBS en het Observatory of Economic Complexity (OEC)

INDICATOR 5: STIKSTOFOVERSCHOT

Voor de laatste indicator van het onderzoek wordt gekeken naar de ontwikkeling van het stikstofoverschot voor de periode 1990-2018. In 2018 is een reductie van 55 kiloton behaald. Dit staat gelijk aan een reductie van 29 procent van het overschot in 1990 (zie Tabel 2.14). Ten opzichte van de NEx 2020 is de situatie in 2018 verslechterd na een nieuwe meting van het CBS. Vorig jaar werd een behaalde reductie van 33 procent gerapporteerd o.b.v. de voorlopige cijfers over 2018. Het CBS heeft inmiddels de definitieve cijfers gepubliceerd. Voor 2018 was dit 118 kton (36,9 procent).

Tabel 2.14 Het stikstofoverschot op landbouwgrond is sinds 1990 met 33 procent afgenomen

INDICATOR	EENHEID	1990	2010	2018	IDEAAL-BEELD	VERSCHIL ALS % VAN DE TE BEHALEN REDUCTIE	WIJZIGING T.O.V. DE VORIGE METING (%)
Stikstofoverschot op landbouwgrond	kton	187	114	132	0	29,4% (Afname 55 / 187 * 100% = 29%)	- 7,5%

Bron: SEO Economisch Onderzoek o.b.v. het Compendium voor de Leefomgeving (CLO)

CIRCULAIRE ECONOMIE

Het zevende en tevens laatste thema dat MVO in de Nieuwe Businessagenda agendeert is de 'Circulaire economie'. Het thema schetst een ideale situatie waarin honderd procent van de gebruikte materialen bestaat uit gerecycled materiaal. In een circulaire economie bestaat geen afval; grondstoffen worden steeds opnieuw gebruikt. Het kabinet heeft als doelstelling een volledige circulaire economie in 2050.

Maar in hoeverre houdt het Nederlands bedrijfsleven rekening met de recycling van primaire materialen in hun dagelijkse bedrijfsvoering? Om deze vraag te beantwoorden is er één, alomvattende, indicator geselecteerd. Deze indicator vergelijkt het secundair materiaalgebruik met het totale materiaalgebruik. De indicator wordt hieronder uitgewerkt.

INDICATOR I: CYCLICAL MATERIAL USE RATE (CMUR)

De indicator cyclical material use rate (CMUR) deelt het secundair materiaalgebruik door het totale materiaalgebruik, inclusief biomassa en alle fossiele grondstoffen, in Nederland. Deze indicator kijkt niet specifiek naar het Nederlandse bedrijfsleven. Op basis van de beschikbare gegevens is geen onderscheid te maken tussen de rol van het bedrijfsleven, de overheid en huishoudens. Het CLO heeft vastgesteld dat in 2016 in Nederland zo'n 12,9 procent secundair materiaal werd ingezet, ten opzichte van het totale gebruik, inclusief biomassa en alle fossiele grondstoffen. Het CLO, PBL en het CBS hebben geen recentere cijfers gepubliceerd aangaande het secundair materiaalgebruik in Nederland. Ter illustratie: als recycling toeneemt gaat het percentage omhoog, als recycling hoogwaardiger wordt gaat het percentage omhoog en als het grondstofgebruik afneemt gaat het percentage omhoog.

Tabel 2.15 12,9 procent van het materiaalgebruik in Nederland is al eerder gebruikt (niet-virgin)

INDICATOR	EENHEID	2014	2016	IDEAALBEELD	BEHAALD (%)
CMUR	Secundaire inzet als % van totaal	13,1	12,9	100	12,9%


Bron: CMUR zoals gepubliceerd door het Compendium voor de Leefomgeving zie ook: <https://www.clo.nl/indicatoren/nlo621-inzet-van-secundaire-materialen-circular-material-use-rate-cmur>

2.2 DE AFSTAND TOT DE NIEUWE ECONOMIE

Tussen de 13,6 en 14,5 procent van de economie valt als 'nieuw' te classificeren. Om tot deze conclusie te komen zijn in totaal 17 indicatoren verdeeld over 7 verschillende thema's onderzocht. Figuur 2.1 bevat een overzicht van de bevindingen uit Paragraaf 2.1.

Figuur 2.1 Het eindcijfer is het gemiddelde van de behaalde percentages van de zeven thema's

THEMA / INDICATOR	BEHAALD (ONDERGREN)	BEHAALD (BOVENGREN)	WEGING
1. Nieuwe rijkdom		7,0%	
- Indicator 1: Milieugerelateerde KPI's		8,0%	3
- Indicator 2: Duurzame pensioenfondsen		4,0%	1
- Indicator 3: Duurzame verzekeraars		6,9%	1
2. Echte prijzen	15,9%	22,2%	
- Indicator 1: Milieubelastingen en -heffingen	31,9%	39,3%	1
- Indicator 2: Aandeel bedrijven	0,0%	5,0%	1
3. Transparante ketens		9,6%	
- Indicator 1: IMVO-convenanten		13,5%	3
- Indicator 2: Transparantiebenchmark		29,0%	1
- Indicator 3: Webscraping		1,8%	4
4. Inclusief ondernemen		33,5%	
- Indicator 1: Etniciteit van leidinggevenden		28,6%	1
- Indicator 2: Geslacht van leidinggevenden		38,4%	1
5. Groene energie		7,6%	
- Indicator 1: Aandeel hernieuwbare energie		7,6%	1
6. Biodiversiteit		8,8%	
- Indicator 1: Uitstoot broeikasgassen		6,8%	3
- Indicator 2: Natuurkwaliteit		-1,6%	6
- Indicator 3: Biologische landbouw		3,5%	1
- Indicator 4: Kwetsbare importen		62,4%	1
- Indicator 5: Stikstofoverschot		29,4%	1
7. Circulaire economie		12,9%	
- Indicator 1: Cyclical use rate		12,9%	1



NEx 2021
13,6 – 14,5%

Noot: De gewing binnen de thema's is in overleg met MVO Nederland tot stand gekomen en gebaseerd op datgene wat MVO Nederland belangrijk vindt. Elk van de zeven thema's weegt even zwaar mee. De gewing is gelijk aan voorgaande keer. In Bijlage A is toegelicht waarom sommige indicatoren zwaarder meetellen dan andere.

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

VAN EEN BANDBREEDTE NAAR ÉÉN CIJFER

Net als vorig jaar heeft MVO Nederland behoefte aan één getal in plaats van een bandbreedte. Het getal dat MVO Nederland hiervoor kan gebruiken is 14,1 procent. Dit percentage is een gemiddelde van de bandbreedte die SEO Economisch Onderzoek heeft vastgesteld (de ondergrens betreft 13,6 procent en de bovengrens 14,5 procent).

WAT BETEKENT HET PERCENTAGE?

De NEx geeft weer welk percentage van het Nederlandse bedrijfsleven als ‘nieuw’ te classificeren valt. Om dit te onderzoeken is er voor zeven thema’s naar de meest recente waarde van relevante indicatoren gezocht. De thema’s zijn gebaseerd op de Nieuwe Businessagenda van MVO Nederland. De indicatoren zijn door SEO en MVO Nederland gezamenlijk geselecteerd. Daarbij is met name gekeken naar indicatoren die ons iets vertellen over het Nederlandse bedrijfsleven (en niet over overheid of consumenten). Hiermee onderscheidt de NEx zich van bijvoorbeeld de Monitor Brede Welvaart van het CBS en de Brede Welvaartsindicator van de Rabobank.

HOE ONTWIKKELT DE NEX ZICH?

In 2020 scoorde het Nederlandse bedrijfsleven een gemiddeld percentage van 12,1 procent voor de Nieuwe Economie Index. In 2021 is dit cijfer opgelopen tot 14,1 procent (zie ook Tabel 2.16). De belangrijkste veranderingen zijn terug te vinden in de thema’s Nieuwe rijkdom (-2,9 procent), Echte prijzen (+3,8 procent), Transparante ketens (+3,4 procent), Inclusief ondernemen (+9,7 procent) en Groene energie (+ 1,4 procent). De verandering in de thema’s Biodiversiteit en Circulaire economie is minder dan 1 procentpunt. Hieronder is per thema de belangrijkste oorzaak van de stijging/daling toegelicht.

Tabel 2.16 De waarde van de NEx is met 2,0 procentpunt gestegen

THEMA	NEX 2020		NEX 2021		STIJGING/ DALING
	ONDERGRENNS -- BOVENGRENNS		ONDERGRENNS -- BOVENGRENNS		
1. Nieuwe rijkdom		9,9%		7,0%	↓
2. Echte prijzen	15,9%	18,4%	15,9%	22,2%	↑
3. Transparante ketens		6,2%		9,6%	↑
4. Inclusief ondernemen		23,8%		33,5%	↑
5. Groene energie		6,2%		7,6%	↑
6. Biodiversiteit		8,9%		8,8%	↓
7. Circulaire economie		12,1%		12,9%	↑
Gemiddelde incl. bandbreedte	11,9%	12,2%	13,6%	14,5%	↑
Gemiddelde excl. bandbreedte		12,1%		14,1%	↑

Noot: Let op: de gehanteerde onderzoeksmethodiek is gewijzigd. Circa 0,2 procent van de stijging van het eindcijfer is te verklaren door aanpassingen in de onderzoeksmethodiek, of een herijking van bestaande instrumenten waarop de NEx is gebaseerd (zonder deze herijking was de NEx 0,3 procentpunt hoger dan nu geweest).

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

De waarde van de NEx is sinds de vorige editie met 2,0 procent gestegen (de gemiddelde waarde van de NEx 2020 was 12,1 procent). Circa 0,2 procent van de stijging is te verklaren door aanpassingen in de onderzoeksmethodiek of een herijking van indicatoren waarop de NEx is gebaseerd. In andere woorden: zonder deze herijking was *ceteris paribus* de NEx-waarde 0,3 procentpunt hoger dan nu geweest (14,4 procent), en zonder aanpassingen in de onderzoeksmethodiek was de gemiddelde waarde van de NEx 0,2 procent lager geweest (13,9 procent).

WELKE WIJZIGINGEN HEBBEN ER PLAATSGEVONDEN IN DE NEX?

Hieronder zijn de vier wijzigingen in de onderzoeksmethodiek toegelicht:

1. Een herijking van het instrument dat de Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO) hanteert in haar jaarlijkse pensioenfondsenbenchmark, en twee aanpassingen in de onderzoeksmethodiek van de NEx 2021 (één indicator is verplaatst van het thema Nieuwe rijkdom naar het thema Transparante ketens en één indicator is niet meegenomen) verklaren waarom de waarde voor het thema nieuwe rijkdom dit jaar lager ligt dan vorig jaar. Deze verklaringen impliceren dat de waarde van dit thema in 2020 niet vergelijkbaar is met de waarde in 2019. Indien deze wijzigingen in de onderzoeksmethodiek niet waren doorgevoerd was het percentage voor de hele NEx 0,1 procent lager geweest. Indien er dit jaar nog steeds zeven pensioenfondsen hoger dan een 4 gemiddeld hadden gescoord was het percentage voor de hele NEx 0,3 procent hoger geweest;
2. De hogere waarde voor het thema Transparante ketens is niet geheel te danken aan de betere rapportage van het Nederlandse bedrijfsleven. Door een wijziging in de onderzoeksmethodiek van de NEx (een indicator is verplaatst) is de waarde hoger dan bij de vorige meting. Deze tweede verklaring impliceert dat de waarde van dit thema niet volledig vergelijkbaar is met de vorige waarde. Indien deze indicator niet was meegenomen was het percentage voor dit thema 7,2 procent geweest. De verplaatsing heeft vrijwel geen impact op het eindcijfer van de NEx gehad. Zonder deze wijziging was het percentage voor de hele NEx 0,01 procent lager geweest;
3. Voor het thema Inclusiviteit hebben er twee aanpassingen in de onderzoeksmethodiek van de NEx plaatsgevonden. Deze aanpassingen zijn gedaan omdat bleek dat de onderliggende onderzoeken waarop de indicatoren zijn gebaseerd niet jaarlijks zouden plaatsvinden. Om te borgen dat de NEx op actuele cijfers gebaseerd blijft, is ervoor gekozen om dit jaar over te stappen. Deze verklaring impliceert dat de waarde van dit thema niet volledig vergelijkbaar is met de vorige waarde. Indien deze twee aanpassingen niet hadden plaatsgevonden dan was het percentage voor dit thema gelijk geweest aan het percentage van vorig jaar. De NEx waarde was dan 12,7 procent geweest (-1,4 procent). Het is niet duidelijk welk aandeel is toe te schrijven aan de wijziging in de onderzoeksmethodiek en welk aandeel is toe te schrijven aan een inclusiever Nederlands bedrijfsleven. De vorige waarde van de NEx was voor de eerste indicator (ethniciteit) gebaseerd op cijfers uit 2013. Het is zodoende mogelijk dat er in de tussentijd veel is veranderd;
4. Met betrekking tot het aandeel hernieuwbare energie dat het Nederlandse bedrijfsleven gebruikt is er, in tegenstelling tot voorgaande jaren, dit jaar gecorrigeerd met het energiegebruik van woningen in plaats van het energiegebruik van huishoudens. Hiervoor is gekozen omdat het energieverbruik van huishoudens nog niet

bekend was in januari 2021. De verwachting van de onderzoekers is dat dit geen wezenlijk effect heeft op de gerapporteerde eindwaarde van de NEx 2021.

5. Er zijn verschillende methoden mogelijk voor het bepalen van de CMUR, en de afbakening van de secundaire materialen is erg bepalend voor de uitkomst. Zowel het CBS, Eurostat, als Circle Economy tellen biomassa wel mee in de berekeningen. Vorig jaar was dat in de NEx nog niet het geval, maar om beter aan te sluiten op andere CE-onderzoeken is besloten om de methode aan te passen. Zonder deze aanpassing zou de score voor de NEx 0,1 procent lager zijn.

3 DE IMPACT VAN CORONA OP DE NEX

De impact van de coronacrisis op deze editie van NEX is beperkt omdat er veelal cijfers van voor 2020 zijn gebruikt. De coronacrisis speelt wel een belangrijke rol in toekomstige edities van de NEX. Sommige thema's worden overwegend positief geraakt en andere thema's overwegend negatief.

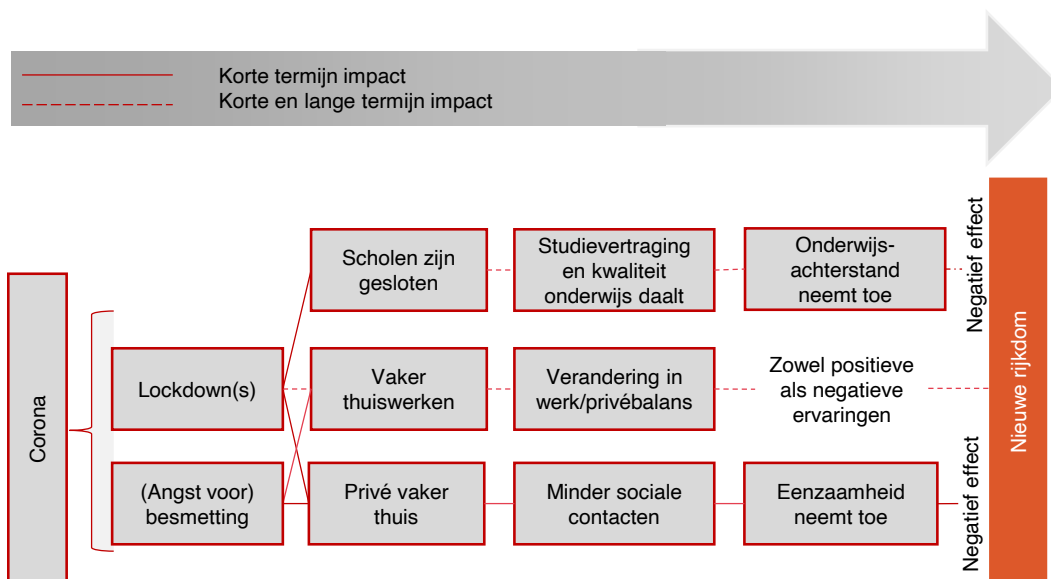
3.1 DE IMPACT VAN CORONA OP DE VERSCHILLENDE THEMA'S

In deze paragraaf wordt de impact van corona op de verschillende thema's van de NEX beschreven. Het gaat daarbij om mogelijke invloeden, niet om zekerheden. Ieder thema begint met een veranderingstheorie (*theory of change*). Deze theorie laat zien hoe en waarom corona mogelijk effect heeft. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen lange- en kortetermijneffecten.

NIEUWE RIJKDOM

De coronacrisis heeft zowel negatieve als positieve effecten op het thema Nieuwe rijkdom. Met behulp van een schema met blokken en lijnen toont onderstaande figuur aan hoe deze effecten in werking kunnen treden. De blokken geven de relevante grootheden aan, en de lijnen de mogelijke verbanden tussen deze grootheden. Onder de figuur zijn de effecten nader toegelicht.

Figuur 3.1 Er zijn zowel positieve als negatieve effecten op het thema Nieuwe rijkdom



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

EFFECTEN OP DE KORTE TERMIJN

De (angst voor) besmetting en de lockdowns leiden ertoe dat mensen vaker thuisblijven. Dit leidt mogelijk tot meer eenzaamheid. Cijfers van het RIVM bevestigen deze trend. Zo vond 51 procent van de Nederlanders zich tijdens de eerste golf ‘enigszins eenzaam’ of ‘eenzaam’. Voor de coronacrisis was dit 9 procent. Bij de laatste meting tijdens de tweede golf op 30 november was dat percentage gestegen naar 58 procent. Dit heeft een negatief effect op het thema Nieuwe rijkdom.⁸

Daarnaast leiden de lockdowns ertoe dat scholen fysiek gesloten zijn. Volgens wetenschappers is er een reëel risico dat er door corona een generatie met blijvende onderwijsachterstand aan komt. Zo blijkt uit een recente studie van Oxford University dat een uur geen les op school voor de gemiddelde leerling grofweg gelijk staat aan een uur leerverlies,⁹ en laat een enquête van de Onderwijsinspectie zien dat dertig procent van de schoolleiders vreest voor blijvende achterstanden.¹⁰ Uit beide onderzoeken blijkt dat kinderen met laagopgeleide ouders extra hard door de schoolsluiting geraakt zijn. Zij hebben meer achterstand opgelopen dan andere kinderen.

EFFECTEN OP DE LANGE TERMIJN

Ook op de lange termijn zullen de (angst voor) besmetting en de lockdowns van de coronacrisis mogelijk leiden tot een groter aandeel mensen dat thuis zal werken.¹¹ Volgens TNO lopen de belevingen van thuiswerken enorm uiteen. Zo werd de werk-/privébalans voor ouders van jonge kinderen slechter, terwijl deze voor ouders met oudere kinderen juist positiever werd. Daarnaast concludeert vastgoedtechnologiebedrijf EDGE dat het aantal uur dat werkenden achter hun computer doorbrengen is gestegen. Hierdoor is zowel de mentale als de fysieke last van werken toegenomen. Het effect van de coronacrisis op de fysieke en mentale gezondheid van het Nederlandse bedrijfsleven is niet eenduidig. Werknemers beoordelen hun eigen gezondheid beter, maar fysiotherapeuten constateren dat er een sterke toename in het aantal klachten is.¹²

TRANSPARANTE KETENS

De coronacrisis heeft theoretisch op lange termijn een positief effect op de transparantie van de waardeketen. Met behulp van een schema met blokken en lijnen toont onderstaande figuur aan hoe dit effect in werking kan treden. De blokken geven de relevante grootheden aan, en de lijnen de mogelijke verbanden tussen deze grootheden. Onder de figuur zijn de effecten nader toegelicht.

⁸ <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden>

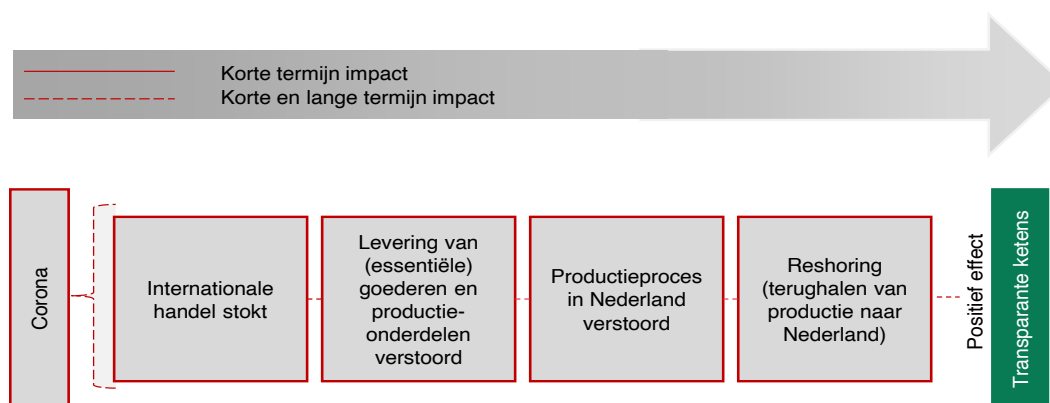
⁹ <https://voxeu.org/article/collateral-damage-children-s-education-during-lockdown> en <https://fd.nl/achtergrond/1365498/komt-er-een-hele-generatie-met-leerachterstanden-aan>

¹⁰ <https://www.onderwijsinspectie.nl/onderwerpen/afstandsonderwijs-tijdens-covid-19/documenten/publicaties/2020/11/24/covid-19-monitor-po-derde-meting>

¹¹ <https://www.kimnet.nl/publicaties/rapporten/2020/08/31/thuiswerken-en-de-coronacrisis>

¹² <https://www.ser.nl/nl/Publicaties/thuiswerken-coronatijd-lessen>

Figuur 3.2 De coronacrisis heeft theoretisch een positief effect op de ketentransparantie



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

EFFECTEN OP DE KORTE TERMIJN

Uit de Nederlandse Innovatiemonitor (2020) blijkt dat het Nederlandse bedrijfsleven niet actief op zoek is naar kortere waardeketens. Waar de verwachting was dat de coronacrisis de kwetsbaarheden van lange (mondiale) waardeketens zou hebben blootgelegd, blijkt dat de meeste Nederlandse bedrijven hierin geen reden zien om de waardeketen te verkorten of terug te halen naar eigen land. Er lijkt zodoende geen direct verband te zijn tussen de coronacrisis en de lengte en transparantie van de waardeketen.

EFFECTEN OP DE LANGE TERMIJN

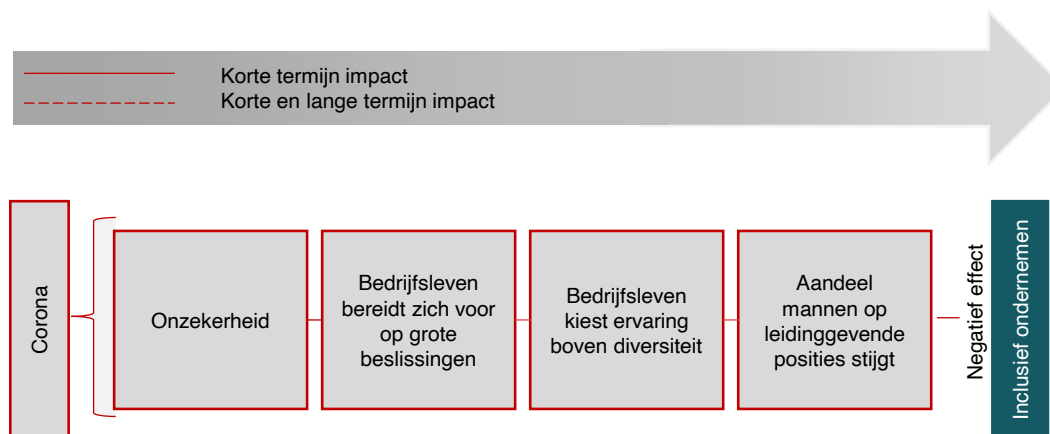
De Nederlandsche Bank stelt dat de coronacrisis geen reden voor beperking van de vrijhandel moet zijn. Herbezinning van het productieproces naar aanleiding van de coronacrisis dient volgens DNB in beginsel aan de markt zelf te worden overgelaten. Een uitzondering bestaat voor zogenoemde essentiële goederen, waar overheidsinterventie gewenst kan zijn om leveringszekerheid te waarborgen. Een strategische aanpak op Europees niveau heeft daarbij volgens de Nederlandsche Bank de voorkeur.¹³ Indien zo'n Europese aanpak van de grond komt heeft dat mogelijk een positieve werking op de ketentransparantie.

INCLUSIEF ONDERNEMEN

De coronacrisis heeft op korte termijn een negatieve impact op het thema Inclusiviteit. Met behulp van een schema met blokken en lijnen toont onderstaande figuur aan hoe dit effect in werking kan treden. De blokken geven de relevante grootheden aan, en de lijnen de mogelijke verbanden tussen deze grootheden.

¹³ <https://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archief/dnbulletin-2020/dnb390194.jsp>

Figuur 3.3 Corona heeft op korte termijn een negatieve impact op het thema Inclusiviteit



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

EFFECTEN OP DE KORTE TERMIJN

Volgens onderzoek van bureau Heidrick & Struggles (2020) heeft corona ertoe geleid dat bedrijven vaker CEO's benoemden met een bewezen staat van dienst en een rijke ervaring dan CEO's met een diversiteitsprofiel.¹⁴ Zo daalde de benoeming van vrouwelijke CEO's van 12 procent in de groep die werd benoemd na oktober 2019, tot 3 procent na de aankondiging van de coronacrisis. Dit heeft een negatieve invloed op het thema Inclusief ondernemen, omdat het aandeel vrouwelijke topbestuurders daar een indicator is. Wel is de vraag in hoeverre corona de langetermijntrend zal drukken. Zo neemt de maatschappelijke roep om meer diversiteit in de top van het bedrijfsleven al meerdere jaren op rij toe. Een voorbeeld hiervan is het adviesrapport van de SER (2019) genaamd "diversiteit in de top, tijd voor versnelling".

Daarnaast waarschuwen het Centraal Planbureau (CPB) en het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) dat de coronacrisis de ongelijkheid op de arbeidsmarkt tussen mensen met en zonder een migratieachtergrond versterkt.¹⁵ Zij stellen dat medio oktober 2020 ruim zestig procent van de mensen met een niet-westerse migratieachtergrond werkt. Dat is acht procentpunt minder dan mensen zonder migratieachtergrond. Hoewel in het thema Inclusief ondernemen alleen gekeken wordt naar het aandeel leidinggevenden met een niet-westerse migratieachtergrond, heeft deze ontwikkeling mogelijk toch effect op de NEx. Dit omdat potentieel talent bij een lage arbeidsdeelname verloren gaat.

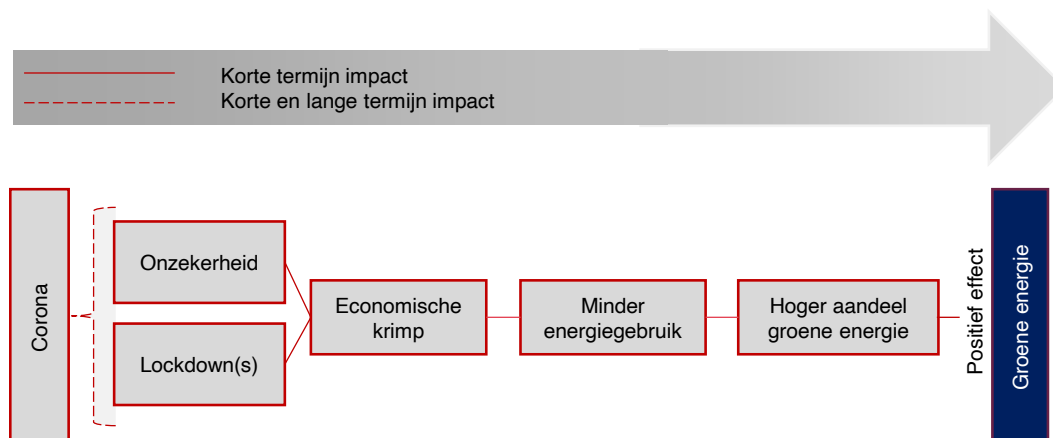
GROENE ENERGIE

De coronacrisis heeft positieve invloeden op het vijfde thema van de NEx. Figuur 3.4 toont de mogelijke doorwerking van de coronacrisis met behulp van een schema met blokken en lijnen. De blokken geven de relevante grootheden aan, de lijnen mogelijke verbanden tussen deze grootheden.

¹⁴ [https://www.heidrick.com/Knowledge-Center/Publication/Route to the Top 2020](https://www.heidrick.com/Knowledge-Center/Publication/Route%20to%20the%20Top%202020)

¹⁵ <https://nos.nl/artikel/2352382-planbureaus-politiek-kan-meer-doen-tegen-ongelijkheid-op-arbeidsmarkt.html>

Figuur 3.4 Corona heeft op korte termijn een positief effect op het thema Groene energie



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

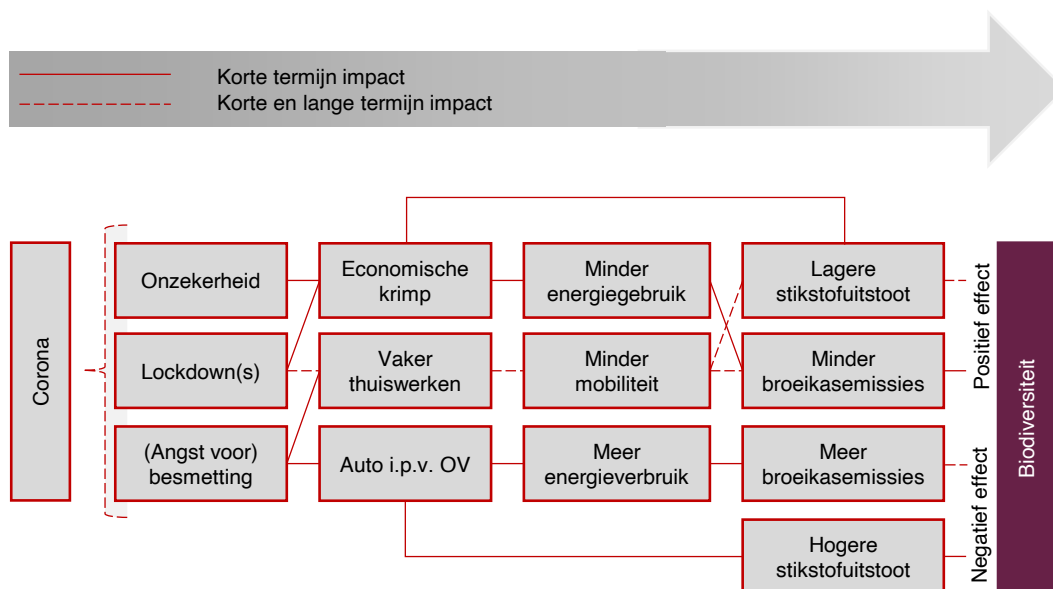
EFFECTEN OP DE KORTE TERMIJN

De lockdowns en onzekerheid van de coronacrisis leiden op korte termijn tot een krimpende economie. Hierdoor daalt het energiegebruik. Naar verwachting zal de productie van elektriciteit uit wind en zon niet (mee)dalen, want het verminderen van productie op basis van kolen en gas bespaart brandstofkosten (bij wind en zon zijn er geen brandstofkosten). Dit impliceert dat het aandeel duurzame energie stijgt. Dit heeft een positieve invloed op de indicator van het thema Groene energie, omdat het aandeel duurzame energie daar de centrale indicator is.

BIODIVERSITEIT

De coronacrisis heeft zowel positieve als negatieve invloeden op het zesde thema van de NEx. Figuur 3.5 toont de mogelijke doorwerking van de coronacrisis met behulp van een schema met blokken en lijnen. De blokken geven de relevante grootheden aan, de lijnen mogelijke verbanden tussen deze grootheden.

Figuur 3.5 Corona heeft zowel positieve als negatieve effecten op de biodiversiteit



EFFECTEN OP DE KORTE TERMIJN

De lockdowns en onzekerheid van de coronacrisis leiden op korte termijn tot economische krimp.¹⁶ Hierdoor dalen zowel het energiegebruik als de emissies van broeikasgassen (met name CO₂).¹⁷ Tegelijkertijd zal de economische krimp leiden tot een lagere stikstofuitstoot van het Nederlandse bedrijfsleven vanwege minder economische activiteiten. De lagere emissies en afgenomen depositie van stikstof hebben een positieve invloed op het thema Biodiversiteit.

De angst voor besmetting leidt naast een groter aandeel thuiswerken ook tot veranderd reisgedrag. Zo blijkt uit onderzoek van het Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid dat circa dertig procent van de voormalige OV-reizigers (trein, bus, metro en tram) verwacht ook na de coronacrisis minder gebruik te maken van deze vervoersmodaliteit.¹⁸ De populariteit van de auto is in dezelfde periode licht gestegen. Dit resulteert zowel op korte als op lange termijn tot meer broeikasgassen en een hogere stikstofuitstoot. De hogere emissies en toegenomen depositie van stikstof hebben een negatieve invloed op het thema Biodiversiteit. Het vliegverkeer is sterk afgenomen.

EFFECTEN OP DE LANGE TERMIJN

De lockdowns van de coronacrisis leiden op lange termijn mogelijk tot een groter aandeel mensen dat thuis zal werken en/of niet op zakenreis naar het buitenland zal gaan. Zo blijkt uit resultaten van de Nederlandse Innovatiemonitor 2020 dat zeventig procent van het Nederlandse bedrijfsleven verwacht dat er ook na de crisis meer zal worden thuisgewerkt.¹⁹ Dit leidt tot minder mobiliteit en daarmee tot lagere emissies van broeikasgassen en stikstof (het energiegebruik thuis neemt weliswaar toe, maar dat effect is naar verwachting kleiner). Lagere broeikasemissies hebben een gunstige invloed op het thema Biodiversiteit. Lagere stikstofemissies werken pas op lange termijn door in deze indicator, via een betere ontwikkeling van de natuurkwaliteit.²⁰

Ten slotte is het mogelijk dat de coronacrisis leidt tot een toegenomen inzicht in het verband tussen enerzijds biodiversiteit en ecosystemen, en anderzijds zoönosen en pandemieën. Dit zou kunnen leiden tot meer bewust gedrag wat ten gunste kan komen van het thema Biodiversiteit. Tegelijkertijd bestaat er net als bij het thema Nieuwe rijkdom een reëel risico op een reboundeffect ten aanzien van consumptiegedrag. Dit zou een negatieve invloed kunnen hebben op het thema Biodiversiteit.

¹⁶ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/33/economie-krimpt-met-8-5-procent-in-tweede-kwartaal-2020>

¹⁷ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/50/lagere-co2-uitstoot-in-het-derde-kwartaal-2020>

¹⁸ <https://www.ovpro.nl/corona/2020/07/21/studie-reiziger-laet-ov-ook-na-coronacrisis-va-ker-links-liggen/>

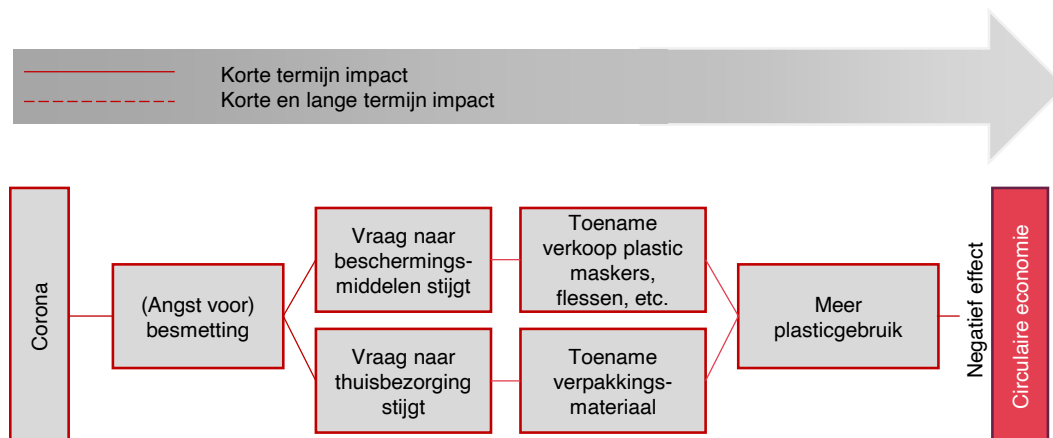
¹⁹ <https://www.seo.nl/publicaties/het-nederlandse-innovatielandschap-in-roerige-tijden/>

²⁰ Daarnaast is er mogelijk een impact op het stikstofoverschot op landbouwgrond. Vooralsnog veronderstellen we echter dat de coronacrisis geen invloed heeft op het volume van de productie van de landbouw (mogelijk wel op de prijzen), en daarmee ook niet op het stikstofoverschot

CIRCULAIRE ECONOMIE

De coronacrisis heeft een negatieve invloed op het laatste thema van de NEx. Figuur 3.6 toont de mogelijke doorwerking van de coronacrisis met behulp van een schema met blokken en lijnen. De blokken geven de relevante grootheden aan, de lijnen mogelijke verbanden tussen deze grootheden.

Figuur 3.6 Corona heeft mogelijk negatieve effecten op de circulaire economie



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

EFFECTEN OP DE KORTE TERMIJN

De angst voor besmetting zorgt ervoor dat het dagelijkse gebruik van producten die mensen helpen om zich te beschermen en de verspreiding van het virus tegen te gaan is toegenomen. Volgens de VN-organisatie Unctad heeft dit geleid tot een toename in het gebruik van plastic maskers, handschoenen, flessen en voedselverpakkingen.²¹ Daarnaast is het waarschijnlijk dat de vraag naar thuisbezorging zowel op korte als op lange termijn stijgt, met als gevolg een toename in verpakkingsmaterialen. Dit heeft een negatieve invloed op het laatste thema Circulaire economie omdat secundair materiaalgebruik van plastic relatief laag is (8,5 procent).

²¹ <https://unctad.org/news/growing-plastic-pollution-wake-covid-19-how-trade-policy-can-help>

3.2 WAT IS DE IMPACT VAN CORONA OP DE NEX?

DE IMPACT OP DE NEX 2021

De impact van de coronacrisis op deze editie van de NEx is beperkt. Dit omdat deze editie van de NEx grotendeels gebaseerd is op cijfers uit 2019 en 2018. Zo zijn bijvoorbeeld statistieken over energiegebruik, CO₂ en stikstof in 2020 nog niet beschikbaar in januari 2021. Deze verklaring impliceert dat de effecten van corona op de NEx pas vanaf de volgende editie van de NEx meegenomen kunnen worden.

DE IMPACT OP TOEKOMSTIGE EDITIES VAN DE NEX

De coronacrisis speelt wel een belangrijke rol in toekomstige edities van de NEx. De verwachting is dat de thema's Transparante ketens, Groene energie en Biodiversiteit overwegend positief geraakt zullen worden, en de thema's Nieuwe rijkdom, Inclusief ondernemen en de Circulaire economie overwegend negatief. De netto impact van corona op de NEx blijft zodoende onbekend.

Tabel 3.1 Corona heeft zowel positieve als negatieve effecten op de thema's van de NEX

THEMA	NEGATIEF EFFECT	POSITIEF EFFECT
1. Nieuwe rijkdom	<ul style="list-style-type: none"> - Onderwijsachterstand PO/VO neemt toe - Eenzaamheid onder jongeren neemt toe - Negatieve verandering werk-/privébalans voor ouders met jongere kinderen 	<ul style="list-style-type: none"> - Positieve verandering werk-/privébalans voor ouders met oudere kinderen
2. Echte prijzen	<i>Effect onbekend</i>	<i>Effect onbekend</i>
3. Transparante ketens	<ul style="list-style-type: none"> - Bedrijfsleven niet actief op zoek naar kortere waardeketens - DNB: corona geen aanleiding voor Nederlandse beleidsinterventie 	<ul style="list-style-type: none"> - Maatschappelijke vraag om <i>reshoring</i> en meer lokale productie neemt toe - DNB: corona aanleiding voor strategische aanpak op Europees niveau
4. Inclusief ondernemen	<ul style="list-style-type: none"> - Onderwijsachterstanden hoger bij kwetsbare groepen (als geen Nederlandstalige ouders) - Aandeel vrouwen op leidinggevenden posities daalt (korte termijneffect) 	
5. Groene energie		<ul style="list-style-type: none"> - Hoger aandeel hernieuwbare energie (kortetermijneffect)
6. Biodiversiteit	<ul style="list-style-type: none"> - Relatief meer autogebruik leidt tot meer broeikasemissies en stikstofuitstoot 	<ul style="list-style-type: none"> - Economische krimp leidt <i>ceteris paribus</i> tot minder broeikasemissies - Meer thuiswerken leidt tot minder stikstofuitstoot en broeikasemissies
7. Circulaire economie	<ul style="list-style-type: none"> - Een toegenomen vraag naar beschermingsmiddelen en thuisbezorging leidt tot meer plasticgebruik 	

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

DE UITEINDELIJKE IMPACT IS AFHANKELIJK VAN HET GEDRAG VAN MENSEN

De indicatoren laten vooral geleidelijke ontwikkelingen op lange termijn zien. Of en hoe deze indicatoren door de crisis zullen worden beïnvloed, is onduidelijk. Op dit punt kunnen twee tegengestelde beelden worden geschetst:

1. Het negatieve beeld: In een economische crisis ligt de focus bij bedrijven en overheid op het handhaven van productie en bbp. Kwaliteitsaspecten krijgen dan minder aandacht. De dichter Berthold Brecht zei treffend “Erst kommt das Fressen, dann kommt die Moral”. Daarnaast bestaat er een reëel risico op een reboundeffect ten aanzien van consumptiegedrag;
2. Het positieve beeld: De coronacrisis heeft ons aan het denken gezet, niet alleen over thuiswerken maar ook over het belang van de natuur (waar het virus een onderdeel van is) en onze werk-, leef- en verplaatsingspatronen in het algemeen (bijvoorbeeld verre vliegvakanties). Dit zou kunnen leiden tot meer bewust gedrag.

Het negatieve beeld heeft met name betrekking op de korte termijn; het positieve beeld gaat vooral over langetermijneffecten.

4 CONCLUSIE

Deze editie van de NEx laat zien dat het Nederlandse bedrijfsleven de doelen van de Nieuwe Economie voor 14,1 procent bereikt. Dit percentage ligt 2,0 procentpunt hoger dan vorig jaar. De impact van de coronacrisis op deze editie van NEx is beperkt omdat er veelal cijfers van vóór 2020 zijn gebruikt.

DE NIEUWE ECONOMIE INDEX 2021

Deze editie van de NEx laat zien dat het Nederlandse bedrijfsleven de doelen van de Nieuwe Economie voor 14,1 procent bereikt (zie Tabel 4.1). Aan de hand van zeven verschillende thema's en circa twintig indicatoren is de huidige stand van de economie vergeleken met een ideale situatie waarin het Nederlandse bedrijfsleven volledig circulair, klimaatpositief en inclusief onderneemt, met transparante en eerlijke handelsketens.

Tabel 4.1 14,1 procent van de Nederlandse economie valt als nieuw te classificeren

THEMA	NEX 2021	VERANDERING NEX 2020
1. Nieuwe rijkdom	7,0%	↓
2. Echte prijzen	19,0%	↑
3. Transparante ketens	9,6%	↑
4. Inclusief ondernemen	33,5%	↑
5. Groene energie	7,6%	↑
6. Biodiversiteit	8,8%	↓
7. Circulaire economie	12,9%	↑
NEx 2021*	14,1%	↑

Noot: Dit percentage is een gemiddelde van de bandbreedte (13,6% - 14,5%) die SEO heeft vastgesteld.

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

De waarde van de NEx is sinds de vorige editie met 2,0 procent gestegen (de gemiddelde waarde van de NEx 2020 was 12,1 procent). Circa 0,2 procent van de stijging is te verklaren door aanpassingen in de onderzoeksmethodiek, of een herijking van indicatoren waarop de NEx is gebaseerd. In andere woorden: zonder deze herijking was *ceteris paribus* de NEx-waarde 0,3 procentpunt hoger dan nu geweest (14,4 procent), en zonder aanpassingen in de onderzoeksmethodiek was de gemiddelde waarde van de NEx 0,2 procent lager geweest (13,9 procent).

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN MET BETREKKING TOT DE NEX 2021

- Het Nederlandse bedrijfsleven is steeds vaker transparant over zijn ketenverantwoordelijkheid.
- De top van het bedrijfsleven weerspiegelt de samenleving niet, maar komt langzaam dichterbij.

- De opbrengsten van milieubelastingen en -heffingen zijn voor het zevende jaar op rij gestegen.
- Meer sectoren sluiten zich ten gunste van de productieketen aan bij een IMVO-convenant.
- Het aandeel hernieuwbare energie van het Nederlandse bedrijfsleven is wederom gestegen.

BELANGRIJKSTE BEVINDINGEN MET BETREKKING TOT DE INVLOED VAN DE CORONACRISIS OP DE NEX

De impact van de coronacrisis op deze editie van NEx is zeer beperkt omdat er veelal cijfers van vóór 2020 zijn gebruikt. De coronacrisis speelt wel een belangrijke rol in toekomstige edities van de NEx. Het gaat om mogelijke invloeden, niet om zekerheden. De verwachting is dat de thema's Transparante ketens, Groene energie, en Biodiversiteit overwegend positief geraakt zullen worden, en de thema's Nieuwe rijkdom, Inclusief ondernemen en de Circulaire economie overwegend negatief (zie Tabel 4.2). Het netto-effect op de toekomstige edities van de NEx is onbekend.

Tabel 4.2 Corona heeft zowel positieve als negatieve effecten op de thema's van de NEX

THEMA	NEGATIEF EFFECT	POSITIEF EFFECT
1. Nieuwe rijkdom	<ul style="list-style-type: none"> - Onderwijsachterstand PO/VO neemt toe - Eenzaamheid onder jongeren neemt toe - Negatieve verandering werk-/privébalans voor ouders met jongere kinderen 	<ul style="list-style-type: none"> - Positieve verandering werk-/privébalans voor ouders met oudere kinderen
2. Echte prijzen	<i>Effect onbekend</i>	<i>Effect onbekend</i>
3. Transparante ketens	<ul style="list-style-type: none"> - Bedrijfsleven niet actief op zoek naar kortere waardeketens - DNB: corona geen aanleiding voor Nederlandse beleidsinterventie 	<ul style="list-style-type: none"> - Maatschappelijke vraag om <i>reshoring</i> en meer lokale productie neemt toe - DNB: corona aanleiding voor strategische aanpak op Europees niveau
4. Inclusief ondernemen	<ul style="list-style-type: none"> - Onderwijsachterstanden hoger bij kwetsbare groepen (als geen Nederlandstalige ouders) - Aandeel vrouwen op leidinggevenden posities daalt (kortetermijneffect) 	
5. Groene energie		<ul style="list-style-type: none"> - Hoger aandeel hernieuwbare energie (kortetermijneffect)
6. Biodiversiteit	<ul style="list-style-type: none"> - Relatief meer autogebruik leidt tot meer broeikasemissies en stikstofuitstoot 	<ul style="list-style-type: none"> - Economische krimp leidt <i>ceteris paribus</i> tot minder broeikasemissies - Meer thuiswerken leidt tot minder stikstofuitstoot en broeikasemissies
7. Circulaire economie	<ul style="list-style-type: none"> - Een toegenomen vraag naar beschermingsmiddelen en thuisbezorging leidt tot meer plasticgebruik 	

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

LITERATUUR

De bronnen voor de corona-analyse indicatoren zijn te vinden bij de bijbehorende thema's in Hoofdstuk 3.

Bergsma, G. et al. (2014). Benchmark Biodiversiteit. De impact op biodiversiteit van Nederlandse sectoren en bedrijven, Publicatienummer: 14.2A38.29, CE Delft.

CBS (2020). Nationale rekeningen 2019 (erratum). Den Haag: CBS.

De Bakker, L. et al. (2019). Benchmark Responsible Investment by Pension Funds in the Netherlands 2019. Making the right impact. VBDO en FNV.

De Bakker, L. et al. (2019). Benchmark on Responsible Investment by Pension Funds in the Netherlands 2020. From boardroom governance to portfolio implementation: closing the gap. VBDO en FNV.

De Jong, G. et al. (2020). Het Nederlandse innovatielandschap in roerige tijden. SEO Economisch Onderzoek, Amsterdam, 2020 SEO-publicatienummer 2020-77.

De Ponti, Tl, Rijk, B & van Ittersum, M., The crop yield gap between organic and conventional agriculture, *Agricultural Systems* 108 (2012) 1-9.

Drissen, E. & Vollebergh, H. (2018). Monetaire Milieuschade in Nederland. Een verkenning. PBL Planbureau voor de Leefomgeving, Den Haag, 2018. PBL-publicatienummer: 3206.

Geusebroek, L. et al. (2018). CO2 staat nauwelijks op de financiële agenda. Onderzoek naar de rol van de financieel professional bij het CO2-beleid van organisaties in Nederland en zijn visie hierop, Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA).

Heck, V. & de Jong, R. (2019). Duurzaam beleggen voor particulieren via banken. VBDO.

Hendriksen, B. & Tholen, J. (2014). MVO Sector Risico Analyse. Aandachtspunten voor dialoog, KPMG Advisory N.V.

Merens, A. & Dirven, H. (2018). SCP Emancipatiemonitor.

Oerlemens, N. et al. (2012). Living Planet Report 2012. Nederlandse editie – Samenvatting, Wereld Natuur Fonds.

- Potting, J. et al. (RIVM) (2018). Circulaire economie: Wat we willen weten en kunnen meten. Systeem en nulmeting voor monitoring van de circulaire economie in Nederland. PBL-publicatienummer: 2970, Planbureau voor de Leefomgeving.
- Reinhoudt, J. & Teuns, A. (2019). De Nieuwe Businessagenda 2019. De snelste route naar de nieuwe economie, Utrecht: MVO Nederland.
- Krausmann, F. et al. (2009). Growth in global materials use, GDP and population during the 20th century. *Ecological Economics*, 68(10), 2696-2705.
- Remkes, J. et al. (2019). Niet alles kan. Eerste advies van het Adviescollege Stikstofproblematiek. Aanbevelingen voor korte termijn, Amersfoort: Adviescollege Stikstofproblematiek.
- Schandl, H. et al. (2016). Global Material Flows and Resource Productivity. Assessment Report for the UNEP International Resource Panel, United Nations Environment Programme (UNEP).
- SER (2019). Diversiteit in de Top, Tijd voor versnelling. Deel II Analyse, SER.
- van Berkel, J. et al. (2019). Materiaalstromen in Nederland. Materiaalmonitor 2014-2016, gereviseerde cijfers. Den Haag: CBS.
- VBDO (2019). Responsible Investment by Insurance Companies in the Netherlands 2019. Taking responsible Investment to the next level. Utrecht: VBDO.

INTERNETBRONNEN

- Biologische landbouw. Geraadpleegd op 30-01-2020 van <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksprojecten-LNV/Expertisegebieden/Beleidsondersteunend-onderzoek/Afgeronde-projecten/Biologische-landbouw.htm>
- CLO indicatoren ecosystemen. Geraadpleegd op 18-12-2020 van [Zoekresultaten | Compendium voor de Leefomgeving \(clo.nl\)](#)
- De Transparantiebenchmark. Geraadpleegd op 08-01-2021 van <https://www.transparantiebenchmark.nl/scores#/survey/10>
- DNB. Coronacrisis geen reden voor beperking van vrijhandel. Geraadpleegd op 08-01-2021 van <https://www.dnb.nl/nieuws/nieuwsoverzicht-en-archief/dnbulletin-2020/dnb390194.jsp>
- Klimaatbeleid. Geraadpleegd op 30-01-2020 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/klimaatverandering/klimaatbeleid>
- IMVO-convenanten. Geraadpleegd op 08-01-2021 van <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/waarom/stand-van-zaken>

MVO Nederland. De nieuwe businessagenda. Geraadpleegd op 18-12-2020 van <https://www.mvonderland.nl/de-nieuwe-business-agenda/>

Nederland circulair in 2050. Geraadpleegd op 30-01-2020 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050>

Rijksoverheid stimuleert duurzame energie. Geraadpleegd op 30-01-2020 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/duurzame-energie/meer-duurzame-energie-in-de-toekomst>

Schone kleren campagne. Geraadpleegd op 08-01-2021 van <https://www.schonekieren.nl/wp-content/uploads/2019/06/TailoredWages-Full-Report-in-English.pdf>

VBDO duurzaam beleid bij pensioenfondsen vertaalt zich nog niet altijd naar praktijk, ABP weer koploper. Geraadpleegd op 18-12-2020 van [Duurzaam beleid bij pensioenfondsen vertaalt zich nog niet altijd naar praktijk, ABP weer koploper - Duurzaam Financieel \(duurzaam-beleggen.nl\)](#)

VBDO verzekeraarsbenchmark 2019: klimaatrisico's nog onderbelicht. Geraadpleegd op 18-12-2020 van [VBDO verzekeraarsbenchmark 2019: klimaatrisico's nog onderbelicht – Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling](#)

Bijlage A UITLEG WEGING INDICATOREN

De weging is in overleg met MVO Nederland tot stand gekomen. Elk van de zeven thema's weegt even zwaar mee. Ook binnen elk thema moeten keuzes gemaakt worden voor de weging. Indicatoren wegen even zwaar, tenzij één indicator duidelijk belangrijker is dan een andere. De keuze van de weging is soms lastig, door een gebrek aan objectieve criteria om de weging uit af te leiden. Daarom is er bij de weging ook uitgegaan van wat MVO Nederland belangrijk vindt.

De thema's Groene energie en Circulaire economie bestaan uit één indicator, de overige thema's uit meerdere indicatoren. Het thema Echte prijzen bestaat uit twee indicatoren. Omdat er bij dit thema geen onderbouwing is om de ene indicator zwaarder mee te wegen dan de andere, wegen beide indicatoren even zwaar mee.

Het thema Nieuwe rijkdom bestaat uit vier indicatoren. De laatste drie gaan over duurzaamheid in de financiële sector en wegen samen even zwaar (weging 1) als de eerste indicator (weging 3). Bij het thema Transparante ketens weegt de indicator omtrent het gebruik van sleutelwoorden op websites zwaarder (weging 4) dan de transparantiebenchmark (weging 1). Dit omdat de Transparantiebenchmark alleen naar grote bedrijven kijkt en alleen naar de transparantie van het bedrijf in het algemeen, en niet specifiek naar de keten. De IMVO-convenanten krijgen weging 3 mee. Dit omdat deze convenanten misstanden in de keten tegengaan.

Het thema Biodiversiteit bestaat uit vijf indicatoren. Omdat de gemiddelde natuurkwaliteit van land en water een vrij compleet beeld geeft van de stand van de biodiversiteit in Nederland, is ervoor gekozen om dit thema het zwaarst te wegen; deze indicator weegt even zwaar als de overige indicatoren samen (weging 6). Daarnaast weegt de emissie van broeikasgassen van de Nederlandse bedrijven zwaarder dan de overige indicatoren (weging 3), omdat bedrijven hier direct impact op uitoefenen. Ook bleek uit het onderzoek van Bergsma et al. (2014) dat bedrijven met hun broeikasgasemissies veel impact hebben op biodiversiteit. De overige indicatoren wegen minder zwaar (alle drie weging 1).

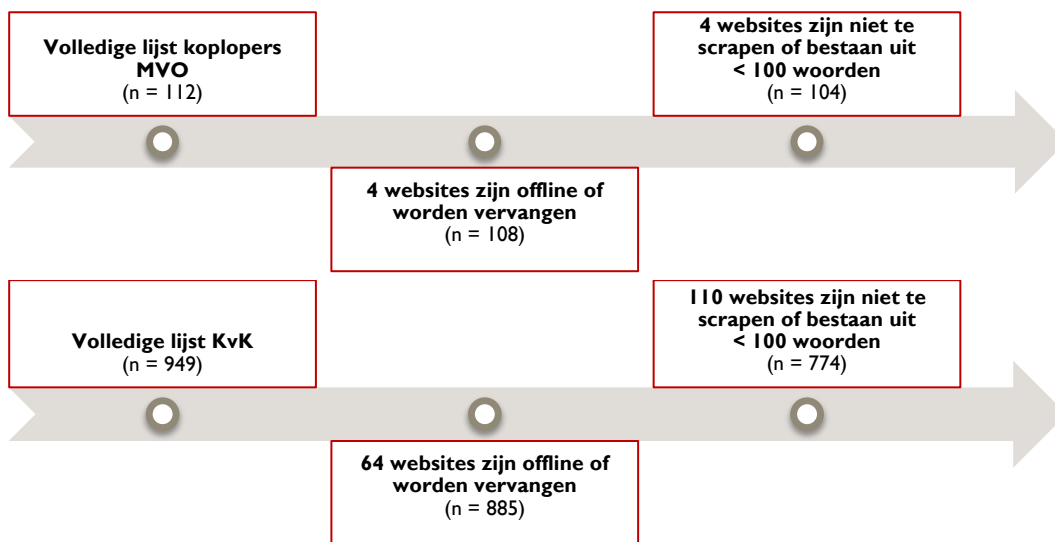
Bijlage B RESULTATEN WEBSCRAPING

Tabel B.1 Voor iedere website is onderzocht of onderstaande zoektermen genoemd zijn

ENGELS	NEDERLANDS
Ethical supply chain management	Verantwoord ketenmanagement
Sustainable supply chain management	Duurzaam ketenmanagement
Ethical sourcing	Duurzaam inkopen
Supplier code of conduct	Leveranciersaudits
Supplier audits	Verantwoord inkopen
Sustainable procurement	Leverancierscode
CSR Risk management	Gedragcode voor leveranciers
OECD Guidelines	MVO-risicomanagement
Child labour	OESO-richtlijnen
Child labor	Kinderarbeid
Fair working conditions	Leefbaar inkomen
Fair labour	Eerlijk loon
Fair labor	Eerlijke lonen
Fair wage	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen
Labour conditions	IMVO-convenant
Labor conditions	IMVO
Living wage	
Environmental due diligence	
International CSR	

Bron: MVO Nederland (2019) Als één of meer van deze termen op de website genoemd worden, indiceert dit dat het bedrijf bezig is met ketentransparantie

Figuur B.1 In totaal zijn 104 van de 112 websites van de koplopers onderzocht



Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

Tabel B.2 Op 37 van de 104 websites van de koplopers komen zoektermen voor (35,6 procent)

WEBSITE KOPLOPERS	GEVONDEN ZOEKTERM
www.alliander.com	Verantwoord inkopen
www.asnbank.nl	Child labour, Living wage, Kinderarbeid, Eerlijk loon
www.breedweer.nl	Duurzaam inkopen
www.climateneutralgroup.com	Duurzaam inkopen
www.coors.nl	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, IMVO
www.copper8.com	Sustainable procurement, Duurzaam inkopen, Verantwoord inkopen
www.doorvriendschapsterker.nl	Duurzaam inkopen, Verantwoord inkopen, OESO-richtlijnen, Kinderarbeid, etc.
www.emmasafetyfootwear.com	Child labor, Living wage, Kinderarbeid, Eerlijke lonen
www.eneco.nl	Supplier code of conduct, Verantwoord inkopen
www.enexisgroep.nl	Verantwoord inkopen
www.eosta.com	Living wage
www.gasunie.nl	Supplier code of conduct, Child labour, Kinderarbeid
www.greenchoice.nl	Kinderarbeid, Eerlijk loon
www.kpn.com	Supplier code of conduct
www.manifesto.nl	Kinderarbeid
www.mondial-movers.nl	OESO-richtlijnen, Kinderarbeid
www.nextgreen.nl	Duurzaam inkopen
www.peeze.nl	Sustainable procurement, Labour conditions, Duurzaam inkopen, Kinderarbeid
www.pitpointcleanfuels.com	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, Duurzaam inkopen, etc.
www.postcodeloterij.nl	Kinderarbeid
www.pre-sustainability.com	Child labor
www.publicmatters.nl	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, IMVO
www.rijkswaterstaat.nl	Duurzaam inkopen
www.schijvens.nl	Child labour, Child labor, Fair wage, Living wage, Kinderarbeid, IMVO-convenant, IMVO
www.sgssearch.nl	Environmental due diligence, Duurzaam inkopen
www.starsock.nl	Sustainable supply chain management, Fair labour, Labour conditions
www.stedin.net	Supplier code of conduct, Duurzaam inkopen, Gedragscode voor leveranciers
www.strukton.com	Sustainable procurement, Duurzaam inkopen
www.tauw.nl	Environmental due diligence, Duurzaam inkopen, Verantwoord inkopen
www.tennet.eu	Supplier code of conduct, Gedragscode voor leveranciers
www.triodos.nl	Kinderarbeid, Eerlijk loon
www.tstuij.nl	Leveranciersaudits, Verantwoord inkopen, Kinderarbeid, Eerlijk loon
www.unitedeconomy.nl	Verantwoord inkopen
www.w-e.nl	Duurzaam inkopen
www.webshop.heigo.nl	Kinderarbeid
www.wepublic.nl	Kinderarbeid
www.zalsman.nl	Verantwoord inkopen

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)

Tabel B.3 Op 14 van de 774 websites van de KvK komen zoektermen voor (1,8 procent)

WEBSITE	GEVONDEN ZOEKTERM
www.aqua.nl	Verantwoord inkopen, IMVO
www.ekk-europe.com	Child labor
www.enveloprint-businesspapers.nl	Duurzaam inkopen
www.heras.nl	Supplier code of conduct
www.imperiallogistics.com	Child labour
www.kpn.com	Supplier code of conduct
www.ndssi.com	Supplier code of conduct
www.nieuwhuisconsult.nl	Duurzaam inkopen
www.rps.nl	Environmental due diligence, Leveranciersaudits
www.schoutencertification.nl	Leveranciersaudits
www.smurfitkappa.com	Child labour, Duurzaam inkopen
www.thepalladiumgroup.com	Fair labour, Labour conditions
www.vanoord.com	Supplier code of conduct
www.vuecinemas.nl	IMVO

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2020)